

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΚ ΒΕΡΟΙΑΣ

Ἐν τῇ ἐρεύνῃ μου διὰ τὴν συλλογὴν μνημείων γραπτῶν ποικίλης μορφῆς διὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνεῦδον εἰς τὴν Βέροιαν τὰ κατωτέρω ἔγγραφα, σχεδιαγράμματα καὶ ὅλα τινά, ἀφορῶντα εἰς τὴν περίοδον τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνος (1904-1908) καὶ τὰ δόποια θεωρῶ σκόπιμον νά δημοσιεύσω ἐνταῦθα ἐν μεταφράσει καὶ τινα ἐν φωτοτυπίᾳ εἰς συμπλήρωσιν ἄλλης σχετικῆς δημοσιεύσεως μου ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρῳ θέματος¹, περιληφθείσης εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ ‘Ιδρυματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου (I.M.X.A.) τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.

Τὰ γραπτὰ ταῦτα μνημεῖα ἀποτελοῦνται:

α) Ἐκ τοιῶν τηλεγραφημάτων τοῦ βαλῆ καὶ τοῦ μουτεσαρίφη Θεσσαλονίκης, ἀποσταλέντων εἰς τὸν καΐμακάμην (ἔπαιρχον) Βέροιας περὶ τῆς εἰσόδου καὶ δράσεως Ἑλλήνων ἀνταρτῶν εἰς τὰς περιοχὰς Ὀλύμπου-Κατερίνης-Γρεβενῶν καὶ τῆς καταδιώξεως αὐτῶν. Τὰ τηλεγραφήματα ταῦτα μετεφράσθησαν πρό τινος ὑπὸ τοῦ ἀποβιώσαντος ἐν τῷ μεταξὺ τουρκομαθοῦς δικήγορου Ἀναστ. Μυλωνᾶ.

β) Σχεδιάγραμμα περιοχῆς τίνος τοῦ Ὀλύμπου ἡ Κατερίνης (,), ἔνθα εὑρίσκονται ἀνταρτικὰ σώματα, κάτωθεν τοῦ δόποιου ὑπάρχει λεπτομερὲς πληροφοριακὸν ὑπόμνημα εἰς τὸν τουρκικήν. Τοῦτο ἀποδίδομεν καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν.

γ) Πληροφοριακὸν σημείωμα τοῦ Γεωργίου Τσιάμη,² ἀστυνομικοῦ σταθμάρχου Κόκοβης, ἀπειθυνόμενον πρὸς τὸν λοχαγὸν Γκαλή μπένην εἰς Βέροιαν καὶ μεταδίδον τὰς κινήσεις τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν ἀπὸ Ἐλασσόνος εἰς Κοκινοπλόν.

δ) Χαρακτηριστικὴν καὶ μοναδικὴν ἴσως μετάφρασιν εἰς τὴν τουρκικὴν τοῦ γνωστοῦ ποιήματος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, γενομένην ἀπὸ τὸν Κωνσταντίνον Παπᾶ Ἀναστασίου. Τῆς τουρκικῆς ταύτης μεταφράσεως παραθέτομεν φωτοτυπίαν, ἵνα συμπεριληφθῇ εἰς τὴν δλητὴν ίστορίαν τοῦ μεγαλειώδους ἀγῶνος τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιδρομέων.

ε) Φωτοτυπίαν σφραγίδος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βέροιας καὶ Ναούσης τοῦ ἔτους 1906, ἐλληνιστὶ καὶ τουρκιστί. Παρατίθεται ἐνταῦθα διὰ τὴν ίστορίαν τῆς ἐποχῆς, διότι ἀμφιβάλλω ἢν ὑπάρχῃ παρομοία εἰς τὴν μητρόπολιν Βέροιας.

¹ Ι. Κ. Βασδραβέλη, Τουρκικὰ ἔγγραφα περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Θεσσαλονίκη 1958.

² Ως προκύπτει ἐκ τοῦ δημοσιευομένου σχετικοῦ τηλεγραφήματος, εἰναι ὁ πρῶτος χριστιανικῆς (ἐλληνικῆς ;) καταγωγῆς ἀστυνομικὸς σταθμάρχης, τὸν ὑποῖον συνίγνησα εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα καταδιώκοντα ἐλληνικὰ ἀνταρτικὰ σώματα.

Αριθμ. προελεύσεως	Λέξεις	"Ωρα
39766	110	12,30'

Καϊμακάμην Βεροίας.

Ἐπειδὴ κατὰ δοθείσας ἡμῖν πληροφορίας παρὰ τοῦ καϊμακάμη Κατερίνης ἐπὶ αἰτηθεισῶν παρ' ἡμῶν διασαφήσεων ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν πρὸς τὰ μέρη τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου παρατηρηθέντων ἀνταρτῶν καὶ τοῦ πόλεν οὗτοι διῆλθον φῆμαι ὑπάρχοντα διὰ τοῦ οἵτινες ἔλαβον ἐκ τῶν καλυψίων τῶν Σαρακατσανάιων τοῦ Ἀγίου Διονυσίου 10 τορβᾶδες, 10 μεγάλα καὶ μικρὰ αἴγοπρόβατα, φανέλας καὶ φουστανέλλας καὶ ἀνὰ δύο ζεύγη τσαρούχια, ἀμέσως δὲ κατόπιν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Κοκινοπολοῦ τῆς Ἐλασσόνος ἔλαβον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γιάννη Πουλούγα καὶ διὰ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἔξῆς καὶ ἄλλοι ἀντάρται, ἐξ Ἐλλάδος πιθανὸν εἰσερχόμενοι, θέλουν διαπράξει ἐγκλήματα ἀνὰ τὰ χωρία τῶν καζάδων Βεροίας καὶ Βοδενῶν. Αἱ φῆμαι αὗται ἐνισχύθησαν κατά τινα βαθμὸν καὶ ἐκ προηγουμένως ληφθεισῶν ὑπὸ τοῦ βιλαετίου ἀπὸ τινα μέρη εἰδήσεων καὶ ἐκθέσεων, καθ' ἃς θὰ διεξαχθῶν συγκρούσεις τῶν Βουλγάρων ἀνταρτῶν μεθ' Ἐλλήνων τοιούτων ἀνὰ τὰ ὅρη τῆς περιοχῆς ταύτης. Εἰδοποιήσαντες λεπτομερῶς περὶ τούτου τὸν ἀναπληρωτὴν τοῦ καϊμακάμη Βοδενῶν, ἀξιοῦντες ὅπως καὶ ὑμεῖς σπεύσητε νὰ καταβάλητε πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα διὰ λήψεως σοβαρῶν προληπτικῶν μέτρων καὶ ἀκαταπαύστου καταδιώξεώς των ἔξοντωθοῦν πάραντα οἱ ἀντάρται οὗτοι εἴτε "Ἐλληνες εἶναι εἴτε Βούλγαροι, χωρίς νὰ τοῖς δοῦῃ ἡ εὐκαιρία διαπράξεως οἰωνήποτε βιαστοργάνων καὶ ἐπιθέσεων, νὰ ἐνημερώσητε δὲ ἡμῖν περὶ τοῦ ἀπολέσματος τῶν ἐνεργειῶν ὑμῶν.

Τῇ 22 Αὐγούστου 1320(=1904)

Ο βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης

Χασάν Φεζμῆ

Μετὰ κοινοποίησίν του πρὸς τὸ μουδιῷλίκι καὶ τὸ ἀρχηγεῖον καὶ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν χωροφυλακῆς, ὅπως κοινοποιήσῃ τοῦτο εἰς τὸ μεταβατικὸν ἀπόσπασμα. Τῇ 23 Αὐγούστου 1220, ἀρ. καταχωρήσεως 278. Ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ μουδιῷλίκι 264.

Ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον. 345. Λοιθμ. καταχωρήσεως

τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ

Γενομένης συμφώνως τῇ ἑρημῇ διαταγῇ τοῦ Καϊμακάμη κοινοποιήσεως τῆς ὑποθέσεως πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς καταδιώξεως τῶν ἀνταρτῶν ἀστυνομικὸν σταθμάρχην Γεώργιον Τσάμην ἐφένδην, ἐπιστρέψεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δεόντων. "Ολως πρόθυμος εἰς τὰς διαταγάς ὑμῶν.

Τῇ 25 Αὐγούστου 1320

Τ. ὑπογρ. καὶ σφραγίδος, Λιοίησις Χωροφυλακῆς Ὑποδιοικήσεως Βεροίας.
Νὰ φυλαχθῇ.

Αριθμ. προελεύσεως	Λέξεις	"Ωρα
40036	45	1η τῆς νυκτὸς

Καϊμακάμην Βεροίας.

Ὑστερόγραφον εἰς τὸ ἀπὸ 22 Αὐγούστου 1320 τηλεγράφημα.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν πρὸς γνῶσιν σας, ἀμα δὲ καὶ συνέχισιν ὑφ' ὑμῶν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, διὰ τῶρο ἔλαβον τηλεγράφημα τοῦ καϊμακάμη Κατερίνης, δι' οὗ γνωρίζει οὗτος διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκθεσιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς καταδιώξεως ἀπόσπασματος τῆς Ἐλασσόνος, ἡ συμμορία τῶν ἀνταρτῶν, ἡ ὑπὸ αὐτοῦ ἀναγγελθεῖσα ἡμῖν, διῆλθε κατευθυνομένη πρὸς τὸ μέρος τῆς Σκάμνα τῆς

Ἐλασσόνος, καὶ ὅτι τοὺς ὄδηγούς, οὓς παρ' αὐτῇ εἶχεν αὕτη προσλάβει, ἀπέλυσεν.

Τῇ 23 Αὐγούστου 1320

Ο βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης

Χασάν Φεζμῆ

Πρὸς τὴν χωροφυλακήν, ἵνα ἐνεργήσῃ κατὰ τὰ ἄνω. Τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπιστρέψομεν τὸ παρὸν τηλεγράφημα πρὸς παραπομπὴν τοῦ εἰς τὴν γραμματείαν, σὺν τῇ πληροφορίᾳ ὅτι ἐγένοντο παρ' ἡμῖν πρὸς τοὺς ἀρμόδιους αἱ δέουσαι κοινοποιήσεις.

Τῇ 24 Αὐγούστου 1320 (= 1904)

Τ.Σ. Διοίκησις χωροφυλακῆς τῆς Ὑποδιοικήσεως Βεροίας. Νὰ φυλαχθῇ.

Ἄριθμ. προελ.
15928

Λέξεις
113

"Ωρα
9 τῆς ἡμέρας

Καϊμακάμην Βεροίας.

Κατὰ τὴν βάσει ὅξιοιογων πληροφοριῶν γενομένην ἡμῖν ἔγγραφον ἀνακοίνωσιν τῶν καϊμακάμηδων Γρεβενῶν καὶ Ἀνασελίτσης πεντακόσιοι "Ελληνες ἀντάρται μὲ σκοπὸν νὰ ἀντιταχθῶσι δῆθεν κατὰ τῶν Βουλγάρων διὰ τὰς διαπραττομένας κατὰ τῶν Ἐλλήνων βιαιοπραγίας καὶ ἐπιθέσεις ὠργανώθησαν ἐξ Ἐλλάδος. Ἐξ αὐτῶν εἰκοσι πέντε περίπου διέβησαν ἥδη τὰ σύνορα, οἱ δὲ λοιποὶ θέλουσι διαβῆ ταῦτα βαθμηδόν. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῆς κατευθύνσεως τῶν Γρεβενῶν τὰ σύνορα διαβάντες, οἱ δὲ ἐκ τῶν κατευθύνσεως τῆς Ἐλασσόνος καὶ Κατερίνης μέλλοντες νὰ διαβῶσι ταῦτα τὰ μέρη τῆς Βεροίας θέλουσι χρησιμοποιήσει ὡς κέντρα δράσεώς των. Ἐπειδὴ δὲ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας ἐπεβεβαίωσε καὶ ἡ γραπτὴ ἔκθεσις τοῦ ἀρχηγείου τῶν Ἐλληνικῶν συνόρων τὴν νύκτα τῆς χθές κατὰ τὸν τομέα Κοπρίνοβα ὑπὸ 35 Ἐλλήνων ἀνταρτῶν, κατήρτισε καὶ ἀπέστειλε εἰς τὰς καταλήγους θέσεις ισχυρὰ ἀποσπάσματα τακτικοῦ στρατοῦ, ἐλήφθησαν δὲ καὶ ἐνταῦθα ἅπαντα τὰ προληπτικὰ μέτρα, παραγγέλλομεν ὑμῖν ὅπως καὶ αὐτόθι ἐπισπεύσητε τὴν λῆψιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς παρακώλυσιν καὶ καταδίωξίν των μέτρων.

Τῇ 31ῃ Αὐγούστου 1320(=1904)

Ο μουτεσαρίφης Τζεμάλ

Ἄριθμ. καταχωρήσεως 354.

Μετὰ τὴν κοινοποίησιν πρὸς τὴν σεβαστὴν Νομαρχίαν, τὴν Ἐπιθεώρησιν, τὸ Μουδιόλικι, πρὸς τὰ Σταθμαρχεῖα τῆς ἀστυνομίας καὶ χωρ/αῆς. Τῇ 31ῃ τοῦ αὐτοῦ.

Συμφώνως τῷ ἀνωτέρῳ ἐγένετο διὰ τηλεγραφήματος κοινοποιήσις τοῦ καὶ καταχωρήθὲν εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον ὑπεβλήθη τῇ χωροφυλακῇ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1320.

(Τ.Σ.) Καϊμακάμης Βεροίας—Ἀστυνομικὸν Σταθμαρχεῖον.

Ἀναφέρομεν ὅτι μετὰ τὴν καταχώρησίν του εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον ἐπιστρέφομεν τὸ παρὸν ὑμῖν.

Ὑπὸ τὰς ὑμετέρας διαταγάς.

Τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1320

(Τ.Σ.) Καϊμακάμης Βεροίας.—Ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς.

Ἀπάντησις 4 τοῦ αὐτοῦ.

Ἐγένετο συμφώνως τῇ ἄνω ἀπάντησις τηλεγραφικὴ τῇ 4 τοῦ ἰδίου.

ب = جو بہ نیلہ مکی جنباہ اپر لڑک
 ب = ادھر اتھاں بہ مکہ
 ن = مکم اتنہاں
 ن = پہنچ کرنے کی رسم
 ن = مکون پڑا اون نہ فرم دینا ماندے

1) Tecoxim Xweiou Tongfiau.

2) Diagnózis: leányi reumatólogiai betegségek, leghosszabb periódusban 2-3 hónapig, általában, dekorativitásban, összefüggésben 20-30 éves korban.

فقطیمه با پا آن سه

87
آئو

اک ا چیز بر دقت اینجه مالک در نایاب کنم و مخفی همینه بخواهد این شد
او هر چیز اینقدر را در کتاب شناخته بخواه اینها نوش این کتاب اور اینها را در کتاب خود
و صور طفه بیوچو ساخته احتکه این بوده در کتاب خود بر این قاعده نوشته بوده این بوده این بخواهد
او بود چیزی بخواهد این کتاب خود را در کتاب خود بخواهد این بخواهد این بخواهد

چیز بر دقت اینکه کیا و اینا کی زیارت این کتاب خود را بخواهد
بگزین آنچه مخفی است نجات خواه بخواهد این را کوله و دلخواه نوشته کن اول آنها
(پیش) و (استانگیر) بخواه این بوده در تایله سبده این بوده این بوده این بوده و خواه لارا "و خواه لارا"
که اینه جذاره اینه کام بخواهد

۷

نه خواه لای بون این بسیاره در کی اینه کام بخواهد اینه کام بخواهد
و شکار خواه شتاب اینی همه بخواهد این را آنکه اینهم قایم کلیه ناخواهد
اخفاخ اینه سانده بولنیه و بیا ایه و لک او فناه لریه اینه کل او لغونیه و
او ببر خواهه اس ایه بر زندی عفنس اینه بخواهد بخواهد بخواهد اکه بجهه اس اس در
او ببر خواهه

۸

چیزی بر دقت آندره ناشناخته بر خواهد خالیه - همچو اینه روی
اول اینه ۵۰ شد زناده اینه بیه - همچو اینه بخواهد بخواهد اینکه صحن اینه و مکان
که آنکه بخواهد در کتاب خود را بخواهد

سید علی
سید علی

سید علی

ἐν κόκουβα!

Ἐνδοξότατε γιούζπιαση γκαλῆ Βέη αίφεντη

Εἰς Βέρμιαν

ελαβα τὴν διαταγήν σας μὲ τὸν μεμέταγα συμβαῇ ἡγεμονέμενη ἀπὸ τὰς εἶκοσι ὅκτω τοῦ μηνὸς καὶ εἰδον τάγμαρούμενά σας καὶ κατάλαβα διὰ πόσα πουλούκια κλέφτης ἀπέρασαν ἐδῶ. ἔνα πουλούκι μὲ δώδεκα νομάτι ὃπου ἀπέρασαν εἰς τὴς ἀλασόνας τοῦ μέρος εἰς κοκινοπλὸν περιοσότερον δὲν ἔμαθον μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἀπὸ σήμερον μέχρι νὰ μάθω τὸ δηλιγορότερον θὰ σᾶς γράψω καὶ εἰς διαταγήν σας διατελῶ. Οἱ οἴδιοι ἀπέρασαν εἰς ἄγιον διονύσιον οἱ οἴδιοι καὶ εἰς κοκινοπλὸν

μὴν ιχοντας βουλα Γεωργιος Τσιάμης
τῇ 29 αὐγούστου 1904

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

A'.

Δὲν θὰ τὴν πάρουν ὥ! ποτὲ τὴν γῆν αὐτὴν τὴν ίεράν, τὸ χάρμα τῶν αἰώνων, τὴν γῆν, ἣν ἐπεφώτισε διὰ λαμπρῶν ἀκτίνων, ἡ δόξα τῶν προγόνων μας, ἡ δόξα τῶν Ἐλλήνων. Καὶ πρὸς τὰς χώρας τὰς γνωστάς, πρὸς πάσας τὰς ἐκτάσεις, πτερόπους διεσκόρπισε χρυσᾶς ἀντανακλάσεις. Τὴν γῆν πρὸς ἡν ἡ τότε γῆ τὸ γόνυ εἶχε κλίνει, δὲν θὰ τὴν πάρουν Βούλγαροι, δὲν θὰ τὴν πάρουν κτήνη.

B'.

Δὲν θὰ τὴν πάρουν ὥ! ποτὲ τὴν γῆν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ γόνου τοῦ περικλεοῦς τῆς χώρας τῆς εὐάνδρου, τὴν γῆν τοῦ φιλοσόφου μας, τοῦ πνεύματος κοιτίδα, τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους μας πανένδοξον πατρίδα, τὴν Πέλλαν καὶ τὰ Στάγειρα, τὰ φαιενὰ σημεῖα, πρὸς ἣ σκιρτῶσα ἔσπευσε τοῦ κόσμου ἡ σοφία. Τὴν γῆν, ἣν προσεκύνησε ἡ οἰκουμένη ὅλη, δὲν θὰ τὴν πάρουν Βούλγαροι, ἐπιδρομεῖς Μογγόλοι.

C'.

Δὲν θὰ τὴν πάρουν ὥ! ποτὲ τὴν γῆν τὴν Ἑλληνίδα, τρέφη εἰς τὰ στήθη τῆς αὐτὴ ἀθάνατον ἐλπίδα, ὅτι θὰ μείνῃ ἑλληνικὴ εἰς πάντας τοὺς αἰώνας, κ' εἰν' ἔτοιμην ὣ ἀποδυθῆ ἐκ νέου εἰς ἀγῶνας. Δὲν τὴν πτοούσι οἱ κρωγμοὶ ἀρπακτικῶν κοράκων, δὲν τὴν γελοῦν θωπεύματα ὑποκριτῶν κολάκων, τὴν γῆν μας δὲν θ' ἀρπάσωσιν ἀρκτούν ἀδητάγου σκλάβοι, δὲν θὰ τὴν πάρουν Βούλγαροι, δὲν θὰ τὴν πάρουν Σλαῦοι.

D'.

Οχι ποτέ! εἶναι αὐτῶν ἀπείρως ὑπερτέρα, δὲν ξενοὶ ὁρφανοὶ² κλεινήν ἔχει μητέρα. Εἶναι ἡ γῆ ἑλληνικὴ τὸ μαρτυροῦν οἱ λίθοι, νὰ τὴν καλύψῃ πανταχῶς δὲν ἵσχυσεν ἡ λήθη³ ἔκαστον βῆμα μας πατεῖ ἑλληνικὰ μνημεῖα.⁴

¹ Διατηρῶ τὴν δρυόγραφίαν τοῦ κειμένου. Ἀναφέρονται τὰ γνωστὰ χωρία τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Ηερίων Κοκινοπλὸς καὶ Κόκκοβη, ὡς καὶ τὸ ἐν Ὀλύμπῳ μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Λιοντανίου.

² Ιστος: δὲν εἶναι ξένη, ὁρφανή.

³ Τὸ ποίημα εἶναι γεγραμμένον καταλογάδην, ἄνευ χωρισμοῦ τῶν στίχων.

Ἡ σφραγίς τῆς Μητροπόλεως Βεροίας.

I. K. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΆΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ
ΕΙΣ ΣΛΑΒΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ

[Ο] έπιθεωρητής τῶν δημοτικῶν σχολείων Ἐδέσσης Γεώργιος Πάλλας εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ περισυλλέξῃ ḥσματα, ἀδόμενα μέχρι σήμερον εἰς τὴν περιοχὴν Ἐδέσσης καὶ Φλωρίνης, ἀναφερόμενα δὲ εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Τὰ ḥσματα ταῦτα εὐχαρίστως δημοσιεύμενα, διότι εἰναι ἐνδεικτικὰ τῶν ἑλληνικωτάτων αἰσθημάτων τῶν σλαβοφώνων κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον, ὅπότε πολλοὺς κινδύνους διέτρεχον ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων κομιταζήδων. Τὰ ḥσματα δημοσιεύμενα ὡς κατεγράφησαν μὲν ἑλληνικὰ γράμματα. Ἡ μετάφρασις ὀφείλεται εἰς τὸν συλλογέα.

Στ. Π. Κ.]

Μάχη τοῦ Γκραντάτες πούκαγια (τρίς)

Νὰ Γκραντάτες πούκαγια (τρίς)
νὰ Γκονμέντζια σλούσαγια

2.
Νὰ Γκονμέντζια σλούσαγια (τρίς)
κὰ τοῦ λίστ σὰ στέσαγια

3.
Γκάριο³ Ἀντάροι φάρδια (τρίς)
Μπονγκάρτοκοι κοντολίνια πάγκιατ.

4.
Μόμιτε μοῦ νόσι ἵα (τρίς)
πιοκέσιε νὰ Γκάρτοιτε

5.
Μόμιτε σὲ σμέᾶ (τρίς)
Μπονγκάρτε κόά μπέΐνκια.

6.
Γκάρτοιτε σὲ μόλια (τρίς)
Μπονγκάριν ντὰ ζὰ κόλια.

Σιδὸν Γκραντάτες σκάνανε τὰ βόλια
στὴν Γονμέντζια ἀκούγανε

Στὴν Γονμέντζια ἀκούγανε
σὰν τὰ φύλλα ἕπειταν

“Ἐλληντις Ἀντάροι ἔρριχναν
Βούλγαρικὰ σκυλιὰ ἔπειταν.

Τὰ κορίτσια κονβαλοῦσαν
δῶρα εἰς τοὺς “Ἐλληνας.

Τὰ κορίτσια γελούσαν
οἱ Βούλγαροι σὰν ἔπειταν.

Οἱ δὲ “Ἐλληνες παρακαλοῦσαν
Βούλγαρον νὰ ξοφιάζει.

7.

Μπογκάριν ντὰ ζὰ κόλια (τρίς)
κχράφτα ντὰ μὰ πλία.

Βούλγαρον νὰ ἔσηται
Τὸ αἷμα του νὰ ἔπιναν.

8.

Κράρτα ντὰ μὰ πλία (τρίς)
ζέμια Γκάρτοια ντὰ ισμία.

Τὸ αἷμα του νὰ ἔπιναν
τὴν γῆν τὴν Ἑλληνικὴν νὰ ἐκαθάριζεν.

Τὸ ἄσμα ἀναψέρεται εἰς συμπλοκήν τινα μεταξὺ Ἑλλήνων ἀνταριών, προφανῶς σλαυοφόνων, καὶ Βουλγάρων ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὅρους Πάκον, καλούμένης σλαυοφωνιστὶ Γκραντάτες. Πρόκειται περὶ ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ ὅρους, κωνοειδούς σχήματος, κειμένης μεταξύ Μεγάλων Λειβαδείων καὶ Καστανερής Ἐπαρχίας Παιονίας.

Τὸ τραγούδι τοῦ διδασκάλου

"Α μπρὲ Ντασκάλτσε

"Α βρὲ Δασκαλάκο

1.

"Α μπρὲ Ντασκάλτσε
τὸν κιαφίριον τονομάνισε,
τέμπε τὰ γκαζιούβαι
'Αντάρδοι Γκάρτοιοι φανήλ σοι.

"Α βρὲ Δασκαλάκο
σὺ, κακοῦργε, ἔχθρε μας,
γιὰ σένα λένε
δτι "Ελληνας Ἀντάργας διέθρεψες·

2.

"Αϊερ, Ἐφέντη,
βὰ ἐ ἴγτερά.
'Αντάρδοι τὲ φάναλ,
ἀμὰ σοὺς τὶχ ὄνται

"Οχι, Ἐφένδη (κύριε).
αὐτὴ είναι σικοφαντία.
'Αντάργας δὲν διατρέφω:
ἄλλὰ μ' αὐτοὺς πηγαίνω,

3.

Μόλιν τὸ σὰ μόλιεμ
νόγκον οιράσον μόλιπα
μένε ντὰ μὲ οἵσιάβις,
δῖν βὰ Μπογκάρτοκα ίγτερά.

Παρακαλῶ, σὲ παρακαλῶ
μὲ πολλὴν τρομεράν παράκλησιν
ἔμένα νὰ μ' ἀφήσῃς,
διότι αὐτὸς είναι Βουλγαρικὴ σικοφαντία.

4.

Nie ντὰ ζαγκίτημε.
δῖνοι ντὰ κιαρούβαι
νὰ νάσια ζέμια
νὰ Γκάρτοκα Μακεντόρια.

"Εμεῖς θὰ χαθοῦμε.
αὐτοὶ θὰ κερδίσουν
στὴν δική μας γῆ
στὴν Ἑλληνικὴ Μακεδονία.

5.

Βὰ τὲ κὶ οατοίνε,
νὰ γκάρτοκα ζίβοτ,
τοῦ ἴντεν κὶ ζὰ γκίνημε
ντὰ γκιαρούβαι νάσια ζέμια
νικ τὲ κὶ οδστάτημε

Αὐτὸς δὲν θὰ γίνη,
ἐφ' ὅσον δ' Ἑλλην ζῆ,
μέχρις ἐνὸς θ' ἀποδάνωμεν,
νὰ κερδίσουν τὴν δική μας χωραν
αὐτοὺς δὲν θὰ τοὺς ἀφήσωμεν

Τὸ ἀνωτέρῳ ὁσαιάτος ἄσμα ἀναφέρεται εἰς ἀνάντυμον ἐν Μακεδονίᾳ δάσκαλον κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγώνα καὶ μνημονεύει τὴν σύλληψίν τοι ὑπὸ Τούρκου ἀστυνομικοῦ, πληροφορηθέντος ὅτι ὁ Ἐλλην δάσκαλος ἦτο τροφοδότης ἀνταρτῶν. Ὁ δὲ δάσκαλος ἀρνεῖται τὴν κατηγορίαν, ὡς συκοφαντίαν, προερχομένην ἀπὸ τῶν Βουλγαρῶν, σκοπούντων τὴν ἔκτοπισιν ἀπὸ Μακεδονίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἀλλὰ τούτο λέγει ὁ διδάσκαλος τοῦ ἄσματος δὲν θὰ συμβῇ, ἐφ' ὃσον θὰ ὑπάρχῃ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ὡσα. Οἱ Βουλγαροὶ μετέτρεψαν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τὸ ἄσμα εἰς βουλγαρικόν, ὅμιλοῦντες περὶ Βουλγάρου διδασκάλου.

Γιουνάκ λεξιάνου

1.

"Ἄντε μωρή νὰ Πυρόβατο
ντοῦ νιβέ σνέγκα
ντοῦ νιβέ σνέγκα
νιβέ λοβόρε.

2.

Ντοῦ νιβέ λοβόρε
Λάγνα σένκα
Ποὺτ σέγκατα
Γιουνάκ λέζια.

3.

Γιουνάκ λέζια,
κανδοσιὸν φάνε·
τονμανάλα μάλκα μόμα
μάλκα μόμα Μακεντόνκα

4.

"Ι γκοῦ βέλε, ι γκοῦ βόρε
«στάνι, στάνι μάλτ Γιουνάκ
πότερα τὲ σαριού
πότερα μπουνγκάρισκα.

5.

Γκόλι, μπόσι κὰ τοῦ βάσι
γκλάνι ζέντνι κὰ τοῦ τοέτα
σίλιν σιράσιν κὰ τοῦ οφίηνια.»

6.

Μάλτ γιουνάκ μοῦ βέλε
ι μοῦ παζισθέ:

«Γιὰ πόνταΐ μόμε Μακεντόνκα
κοῦσα γκάρισκα μάλνιχέρα

7.

Ι ντὰ βίντατ κὰ σὲ φάϊκια
μάλτ Γκάροκ γιουνάκ
νὰ Περὶ πλατίκα.

Παλληκάρι πλαγιασμένο

"Ἄντε καλέ στὸ Ηνούβοτο
ἀνάμεσα σὲ δύο χιόνια
ἀνάμεσα σὲ δύο χιόνια
δυὸ πηγές.

Κονιά σὲ δυὸ πηγές
δροσερὴ σκιά (εἶναι)
Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰ
ἐνα παλληκάρι πλαγιάζει.

"Ἐγα παλληκάρι πλαγιάζει,
βόλι τρέφει (περιποιεῖται)
πέρασε μικρὸ κορίτοι,
μικρὸ κορίτοι Μακεδονοπούλα.

Καὶ τοῦ λέγει καὶ τοῦ ὄμιλεῖ
«Σήκω, σήκω, νέο παλληκάρι,
καταδίωξις σὲ περικύκλωσε,
καταδίωξις βουλγαρική.

Γνυμνοί, ξυπόλυτοι, σὰν οφῆκες,
νηστεικοί, διγασμένοι σὰν σκυλιά,
ὄρμητικοί, φοβεροί σὰν γονδούνια».

Τὸ νέο παλληκάρι τῆς λέει
καὶ τῆς ὑποδεικνύει:
«Γιὰ δός μον, κόρη, Μακεδονοπούλα
τὸ κοντό Ἑλληνικὸ μάνικερ.

»Καὶ νὰ δοῦν πῶς συλλαμβάνεται
νέο Ἑλληνικὸ παλληκάρι
εἰς τὸ ὕρος Περίν.»

Τὸ ἀνωτέρῳ ἄσμα ἀναφέρεται εἰς ἀνώνυμον σλαυόφωνον ἀντάρτην τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, πληγωμένον ἐν μέσῳ χειμῶνι ἐπάνω ὅρους καὶ περιποιούμενον τὴν πληγήν του. Περικυλλωθεὶς ὑπὸ κομιτατζήδων εἰδοποιεῖται ὑπὸ Μακεδονο ποίλας, εἰς τὴν δοπιάν δὲ πληγωμένος ἀπαντῷ, ὅτι δὲν προτίθεται νὰ συλληφθῇ, ἐὰν προηγουμένως δὲν φονευθῇ μαχόμενος μέχρις ἐσχάτων μὲ τὸ κοντὸ ἔλληνικόν δόλον του, μάλιγχερ.

*Ρανὴτ Καπετάν***Ο πληγωμένος Καπετάνιος*

1.

*Βέτερ βέγιε, σονὲκ σὲ λέε,
οανὲι καπετάν σὰμι οὲ ομέε*

**Αέρας φυσᾶ, χιόνι λυώνει,
πληγωμένος καπετάνιος μόνος του γελᾶ,*

2.

**Εμ σὲ ομέε, ἔμ γκοῦ βόρε:
«Τεγκνάΐτε ραπρὸτ μοῦ τιρουζίνι*

*Καὶ γελᾶ καὶ τοὺς δμιλεῖ:
«Τρυβᾶτε μλροστά, σύνιροφοί μου».*

3.

**Άλῆ Πασᾶ ποὺ πάτ σὲ μπίς
Γκιαζὶ Μπέη καφε σὲ πίς*

**Ο *Άλῆ Πασᾶς εἰς τὸν δρόμο πολευᾶ
Ο δὲ Γκιαζὶμ Μπέης καφὲ πίνει

4.

**Εμ σὲ πίς, ἔμ γκοῦ βόρε:
Νίμ σὲ πλασέτε ἵ νὰ νάζατ
σὲ γκαζέτε μοῦ Τοῦρφισοι.*

*Καὶ πίνει καὶ δμιλεῖ:
μὴ φοβεῖσθε καὶ μὴ πίσω
γυρῶτε (δπισθυχωρεῖτε) Τοῦρφος μου.*

5.

*βέτερ βέγιε, σονὲκ σὲ τόπε
Τοῦρφοι ἷ Μπουλγκάροι
σὲ κούκτακ κὰ τοῦ συόπε*

**Αέρας φυσάει, χιόνι λυώνει
Τοῦρφοι καὶ Βούλγαροι
κατρακυλοῦν σὰ δεμάτια.*

6.

*Σὲ κούκτακ κὰ τοῦ συόπε
οὐτι νάσιοι μονμισέατα
Γκάρφοι Γιουνάτσοι.*

*Κατρακυλοῦν σὰ δεμάτια
ἀλὸ δικά μας παιδιά
Έλληνικὰ παλληκάρια.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ὧδε ἄνω ἄσματος ἀναφέρεται εἰς μάχην τινὰ τῶν Σλαυοφώνων, ἀναγομένην εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὅτε φάνεται νὰ ὑπῆρχον δοσοληψίαι αλεφτῶν - ἀρματωλῶν Σλαυοφώνων Μακεδονῶν μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Ἡπείρου. "Αν δὲ πρὸς τὸ τέλος μνημονεύωνται καὶ Βούλγαροι συμφονευόμενοι μετὰ Τούρφων, θὰ πρόκειται περὶ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα συγχρονισμοῦ τοῦ ἄσματος ὑπὸ Σλαυοφώνων, οἵτινες ἡ οὐδὲν ἡ ἐλάχιστα ἐγνώριζον περὶ τῆς κατὰ τὸ 1821 ἱστορίας τῶν πατέρων των, (εἴ δν οὐτι θὰ εἶχον παραλάβει τὸ ἄσμα), συγχρονίζοντες τοῦτο καὶ μὲ τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς των (1903).

Ἄσμα περὶ τοῦ Χρήστου Καραπάνου
(Όπλαρχηγοῦ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα)

1.

Χρήστον Καραπάνον
οὐ Νικίῳ Καπίᾳ
σοὺ γκούλεμα τιέτα
σεῖσι μοιμτσέτα

Ο Χρήστος Καραπάνος
μέσα στὸ Δεμίῳ Καποὺ (εἰναι)
μὲ μεγάλο σῶμα (ἀνταριῶν)
μὲ ἔξηντα παλληκάρια

2.

Ἐ βρὲ Μπουγκάροι
ολαϊάντοκοι γκούλεμάροι
νέματε μοδτρα
ζὰ Μακεντένα

Ἐ βρὲ Βονλγάροι
σεῖς ἐκ τῶν Σλαύων βρωμεροὶ
δὲν ἔχετε μοῦτρα (πρόσωπον)
γιὰ τὴν Μακεδονία (δἰς)

3.

Νικία εἶτη
Χρήστον Καραπάνον
νὰ βάς βἱὲ ποίθρον
νιουσμάν

Ἐφ' ὅσον εἰναι ἐν ζωῇ
Ο Χρήστος Καραπάνος
σὲ οὓς εἰναι πρῶτος
ἔχθρος,

4.

Νὲ κὶ οὐδιάρβε
ιντεν οὐτ βάς
οὐ Γελάγισκα
Μακεντένα

Δὲν θε ἀφήσῃ
οὐδ' ἔτα ἀπὸ σᾶς
μέσα στὴν Ἐλληνική
τὴν Μακεδονία (δἰς).

Τὸ ἔσμα τοῦτο διὰ τὸν ἀείμνηστον Χρήστον Καραπάνον, γνωστὸν εἰς τοὺς Ἐδεσσαίους ὡς Στρατηγόν, δὲ ὑποτοῖς εἶχε διατελέσει ὀπλαρχηγὸς κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγώνα εἰς τὴν Ἀλμωπίαν καὶ τὴν Σερβοχρατουμένην Μακεδονίαν, εὗρισκόμενον εἰς τυροθείσαν καλουμένην Διμίῳ - Καπίᾳ. Πρόκειται περὶ τῶν Σιδηρῶν Πύλων, ὡς ὄνομάζοντο ἐπὶ Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, (στενῶν δηλ. ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, κειμένων ἐπὶ Μακεδονικοῦ Σερβοχρατουμένου σήμερον ἐδάφους).

Τὸ τραγούδι τοῦ Καπετάν Σταφίδα

(Ἀδόμενον εἰς Καρδιάν Ἐδέσσης καὶ περιοχὴν Ἐδέσσης)

1.

Μορὲ κὰ οἱ ισομπράλ Ἄσαν Ἀγκα
κὰ σὶ ισομπράλ μάλιστε τάῆφα
μάλιστε τάῆφα τρίσσει νεούση.

Μορὲ οὖν ουγκέντρωσεν δὲ Ἄσαν ἀγᾶς,
οὖν ουγκέντρωσε μιὰ μικρὴ παρέα,
μικρὴ παρέα ἀπὸ τοιάντα ψυχές.

2.

὾χ! κάμου ὅντα Πάσια Τσαΐρ
Πάσια Τσαΐρ νὰ τζαντέτο
νὰ τζαντέτο βάρζε τζαντέτο

὾χ! καθὼς πᾶγς στὸ Πασιά Τσαΐρ (λει-
βάδι),
στὸ Πασιά τσαΐρ, στὸ δημόσιο δρόμο,
στὸ δημόσιο, ἐπάνω στὸ δημόσιο.

3.

Μόρε κάμου κλάβατ νιβὲ τοὶ ποστὶ¹
κὶ πομίνε Τζεφέρ Τσιαούς
Τζεφέρ Τσιαούς μιλάνυ Κώτιον

Μορέ καθὼς βάζουν δυὸς-τρεῖς ἐνέδρες
θὰ περάσῃ δ Τζεφέρ λοχίας,
δ Τζεφέρ λοχίας, ό νεαρδς Κώτιος (Στα-
φίδας)

4.

"Οχ! μιλάντι Κώτιον, Παπαλαζάροτ,
κούσι Μήτρες ἵ Καραγιάννη.
Καραγιάννη ἵ Ρίστον Βυρόζη.

"Οχ! ό νεαρδς Κώτιος, ό Παπαλαζάρον
δ κοντός Δημητρός καὶ δ Καραγιάννης
δ Καραγιάννης καὶ δ Χρῆστος Βυρόζης

5.

"Οχ! κὰ μοῦ ισβικνάλ "Ασάν "Αγκα:
·Σλούσιαι, σλούσιαι Τζεφέρ Τσιαούς
νὰ γκοὺ νιάβας μιλάτι Κώτιον.

"Οχ! καθὼς ξεφώνησε δ "Ασάν ἀγᾶς
«Ασον, ἄσον Τζεφέρ λοχία,
νὰ μᾶς παραδώσης τὸν νεαρὸν Κώτιο.

6.

"Οχ! ντά γκοὺ νιάβας μιλάνυ Κώτιον
μιλάντι Κώτιον ἵ κούσι Μήτρες
Καραγιάννη ἵ Ρίστον Βυρόζη

"Οχ! νὰ μᾶς παραδώσης τὸν νεαρὸν Κώτιο
τὸν νεαρὸν Κώτιο, καὶ τὸν κοντό Δημήτρη
τὸν Καραγιάννη καὶ τὸν Χρῆστο Βυρόζη.

7.

"Οχ! γκλάβα δητε πόπι νὶ νιάβαμ
· μιλάντι Κώτιον ἵ κούσι Μήτρες
Καραγιάννη ἵ Ρίστον Βυρόζη

"Οχ! τὸ κεφάλι μου χάρω, παπᾶν δὲν
[παραδίδω
οὔτε τὸν νεαρὸν Κώτιο, οὔτε τὸ κοντό
[Δημήτρη
οὔτε τὸν Καραγιάννη, οὔτε τὸν Χρῆστο
[Βυρόζη

8.

Τσέκαϊ, τσέκαϊ Τζεφέρ Τσιαούς
τσέκαϊ, τσέκαϊ μόΐτα πούσκα
μάλιγχέρα μπουλκάρικα πράβα.

Στάσον, στάσον Τζεφέρ λοχία
περίμενε περίμενε τὸ δικό μου δπλο
μάλιγχερ, βουλγαρικὴ εὐστοχίαν (ποὺ ἔχει)

9.

Τσέκαϊ, τσέκαϊ "Ασάν "Αγκα
μόΐτα πούσκα μάλισερ πούσκα
τσάρισκα πράβα σιρθιμπούεν κονδούούμ.

Περίμενε, περίμενε "Ασάν ἀγᾶ
τὸ δικό μου δπλο, μάλινζερ δπλο
βασικὴν εὐστοχίαν (ποὺ ἔχει), ἀσημένιο
βόλι.

Νεαρὸς Κώτιος είναι δ Καπετάν Σταφίδας ἐκ Καρυδιᾶς Ἐδέσσης, ὅστις
ζδρασε κατά τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα. Όσάκις κατήρχετο εἰς "Εδεσσαν ἐζήτει τὴν
ἐπικουρίαν Τοῦρκου στρατιωτικοῦ ὡς σινοδοῦ διὰ νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τὰς ἐπι-
θέσις τῶν κομιτατέζδων. Ἐν προκειμένῳ δ Σταφίδας μέ τινας Καρυδιώτιας νέους
μεταβιαίνει εἰς "Εδεσσαν καὶ τὸν σινοδεύει δ Τοῦρκος λοχίας Τζεφέρ. Ἐνέπιεσαν
ὅμως εἰς ἐνέδραν κομιτατέζδων, μετὰ τῶν ὑποίων δ φιλοβούλγαρος Τοῦρκος "Α-
σάν "Αγᾶς συμμετεῖχε. Μάχης γενομένης ἐφονεύθη δ Τζεφέρ (δ λοχίας), ἀφοῦ προ-
ηγουμένως ἐφόνευσε δύο κομιτατέζδες. Οἱ "Ελληνες μετὰ τοῦ Σταφίδα διεσώθησαν.
Τὸ γεγούν διετέλεσεν ὃς ἀνωτέρω δ λαζή μοῦσα.

"Ο Καπετάν Κώστας Σταφίδας ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς Καρυδιάν Ἐδέσσης
(Τέχοβον) καὶ ἀπεβίωσεν εἰς αὐτὴν τὸ 1905. Χαρακτηριστικῶς περὶ αὐτοῦ διασφ-

ζεται και τὸ γεγονός τῆς βιαίας ἐκβολῆς ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Καρυδιάς τοῦ πρώτου Βουλγάρου φάλτου (ἐξαρχικοῦ), δτε δηλαδὴ κραυγάζων δ Σταφίδας ἐντὸς τοῦ Ναοῦ «Τούκα Ριστὸς ὑπογραφά, βέισα πισάρου γκάρτου» ἀπέπεμψε τὸν βουλγαριστὶ φάλλοντα τοῦτον φάλτην.

Ο Σταφίδας ἤγγονε τὴν Ἑλληνικήν, διμιλῶν τὸ τοπικὸν σλαυοφανὲς γλωσσικὸν ίδιωμα.

Ἄσμα τοῦ γάμου. Τὸ παράπονο τῆς νύφης

(Ἀδόμενον τὴν Τετάρτην πρὸ τοῦ γάμου)

Αέλλε ?Ιάννο μαλισένκε
ντὲ ?Ιωάννο ντὲ ε' ε' ε'
Ἐντνας ντόϊντοι
βάστο σέλο
ντὲ ?Ιάννο ντέ!...
Βάστο σέλο βάστα κούνικα
ντὲ ?Ιάννο ντέ...
Τέμπε ντόμα νὲ τὲ νάντοχ
ντὲ ?Ιάννο ντέ...
Τὲπ τὲ νάντοχ σιρέτ σέλοτο
ντὲ ?Ιάννο ντέ...
Στρετ σέλοτο νὰ ὄροτο
ντὲ ?Ιάννο ντέ...
Ορο ἥγκρος τάντος βόντεις
πέσοντει γκόντεις
ντὲ ?Ιάννο ντέ.

Κούκαει, κούκαιει σίγηνα κουκονβίτσω
νὲ μὴ μπήλα σίγηνα κουκονβίτσα
τοὺκ μὴ μπήλα ?Ιάνκα Συρονντίνα
Αμορη ὁάμνοι νεβόρια μέτιε
σφρίσα λὲ μάϊκα κόλνι
Αμορη οστή γκόσποντι νιὰ γκού νάντης
μίλα λὲ μάϊκο
ιὸν μὲν στὸ μὲ ντάνιης
ζὰ μήμτος ἀραμίηντος
Αμορη σέκονη ντέρηα
νῆς λάντντε μιάνοι
ἄη νὰ νόρκια νῆς λόστε παιίσιοα
Αμορη ἔντρα γάστρα ωάνον λὲ μάϊκον
ξιγκον κάκα σὸν ἥρτε
σοὺς μπάρτζα τὰ μον κότινα
Αμορη σοὺς πρέμντε νότζα
καλντίμπατα ωάτκοπούβα
σοὺς τέκάντντε ζακουπούβα

?Ωχ! ?Ιωάννα μικρούλα
ω! ?Ιωάννα ω!...
Μιὰ φορά ήλθα
στὸ δικό σας χωριό
ω! ?Ιωάννα ω!
Στὸ δικό σας χωριό, στὸ δικό σας σπίτι
ω! ?Ιωάννα ω!
Ἐσένα σπίτι δὲν σὲ βρῆκα
ω! ?Ιωάννα ω!
Ἐσένα σὲ βρῆκα στὸ μεσοχῶρι
ω! ?Ιωάννα ω!
Στὸ μεσοχῶρι, στὸν χωρό^ρ
ω! ?Ιωάννα ω!...
Χαρδ χαρεῖς, χαρδ σέσοντες
ιραγούδια ταιριάζεις
ω! ?Ιωάννα ω!...

Φωνάζει, φωνάζει γαλάζια κουκονβάγια
δὲν μοῦδ ἵταν γαλάζια κουκονβάγια
παρὰ μοῦδ ἵταν ?Ιωάννα Συρονντίνα
Μορὲ ՚σιες αἰλὲς σκουπίζει
ιὴν ίδική της μάνα βλασφημᾶ
Μορὲ ἀπ' τὸν Θεὸν νὰ τὸ βρῆς
ἀγαπητή μον μάρα
οὐ ἐμένα ποὺ μὲ ἔδωσες
σὲ γαμβούδ ληστή
Μορὲ κάθε μέρα
οτὰ δροσερὰ ἐστιατόρια
καὶ τὴν νύχτα στοὺς κακοὺς δούμους
Μορὲ ՚έλα ποωτή γαράματα καλὲ μάνα
νάτος πὼς ἔρχεται
μὲ τὸ γοργό του ἄλογο
Μορὲ μὲ τὰ μπροσθιὰ πόδια
τὰ καλντιρίμια ζεθάβει
μὲ τὰ πισινά ξαραθάβει

"Ἐμ μὴ βῆκα, ἐμ νὰ πόρτατα μὴ τρόπα
 Σφάλσε ντοὺρ στόλον
 νὰ βήντης σιὸ πιοκὲς τὴν νάσαμ
 οὐ νάσιτε ντισάϊγκοι
 "Αμοση κὰ βήνταμ στὸ νιὰ βήνταμ;
 ἔντινα ντένα ράκα
 νὰ ράκατα εἴμασε
 πράσιντος μυδούνλίτησε
 ἵμητον νὰ μοῖτον μλλον μπράτισε
 καὶ μὲ φωνάζει καὶ στὴν πόρτα μου κτυπᾷ
 κατέβα ὡς κάτω
 νὰ ἰδῃς τί δῶρο οοῦ φέρνω
 στὸ δικό μας στὸ διοάκι.
 Μοσὲ σὰν θὰ ἰδῶ, τί νὰ ἰδῶ;
 ἕνα δεξὶ χέρι
 στὸ χέρι εἶχε
 δακτυλιδάκι μὲ διαμαντόπετρα
 τὸ ὄνομα τοῦ δικοῦ μου ἀγαλημένου ἀ-
 [δελφούλη]

Προφανῶς ἡ ἔμπνευσις τοῦ τραγουδιστοῦ ὑφείλεται εἰς βίαιον γεγονὸς συνοικείου, ὀπούνοης τῆς νύμφης Ἰωάννας Σαρουντίνας καὶ παραπονούμενης, διότι ἡ μῆτηρ της τὴν ὑπανδρεύει μὲ ληστὴν καὶ μάλιστα φονέα τοῦ ἀδελφοῦ της. Τὸ ἄσμα ἔδεται καὶ σήμερον εἰς τὸ χωρίον Νησίου - Ἐδέσσης (τέως Νήσια). Μᾶς τὸ ἔφερε ἡ νιηπαγωγὸς Νησίου κ. Γιάντση Ἐλευθερία τὴν 30-10-1959.

"Ἐρεις νύμφης καὶ γυναικαδέλφης
 Ἄδεται τὴν Τετάρτην πρὸ τοῦ γάμου τὸ ἀπόγευμα.

Κάσε σκαράλε
 στάια ἡ ζόλβα
 σνάιτα μοῦ βέλε
 ίάσαμ πὸ λίτονα
 Λέλε τζάναμ.

Ζόλβα μοῦ βέλε
 ίάσαμ πὸ λίτονα
 "Αη κι λόντιμε
 νὰ τοίτοι Ἀγαστάς
 δὸν κὶ νὶ κάζε
 κοῖτε πὸ λίτονα.

Λέλε τζάναμ
 Ζόλβινότο λίτοες
 σίννα ροσίτοα
 πτέκα πουπάϊγκια
 σὲ λοιλαντοῦβα
 σνάίντο λίτοες
 ρόσανα ροσίτοα
 πτέκα πουπάϊγκια
 σὲ λογκορούβα.

Πὼς μάλωοαν
 νύφη καὶ κουνιάδα
 ἡ νύφη τῆς λέγει
 ἐγὼ είμαι πιὸ ὅμορφη
 "Ωχ τζάναμ!

"Η κουνιάδα τῆς λέγει
 ἐγὼ είμαι πιὸ ὅμορφη.
 "Αη θὰ πάμε
 στὸν κουνιάδο Ἀγαστάη
 αὐτὸς θὰ μᾶς πῆ
 ποιά είναι πιὸ ὅμορφη.

Τῆς κουνιάδας τὸ μάγουνλο
 ιψιλῆ δροσούλα
 δπον πέφτει
 ὥλα τὰ δροσίζει
 τῆς νύφης τὸ μάγουνλο
 δροσερῆ δροσούλα
 δπον πέφτει
 ὥλα τὰ καίει.

Ἐδῶ ἀναζη ὁ μῦθος τοῦ Πάριδος καὶ τῶν τριῶν Θεῶν ("Ηρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης). Διαιτητὴς τῆς ἔφιδος νύμφης καὶ κουνιάδας είναι ὁ Ἀγαστάσης, ὁ ἀδελφός της. Οὗτος πρὸ τοῦ διλήμματος τῆς κρίσεως μεταξὺ νύμφης καὶ ἀδελφῆς του, ἔπαινει διπλωματικότατα ἀμφοτέρας.

**Τραγούδια διάφορα φέδρων πηγής
περὸ τοῦ γάμου.**

*Τουούτε τουούτε μόϊ τραγουγκάσιοι
μένμε μάϊκα λοιποάλα

οῦτι σιργονίντοι πριτικονβάΐνε
οῦτι μαζίηρα ίζβαιγκιάΐνε
τουούτζα κούζκια
τουούζες μάϊκα, τουούτζον τάτικον.*

*Μπόσα μόμα φέκα γκάζε
ντὰ πρικάζε ντούρο νὰ κράΐοντι
ντὰ νὰ μπέρα γυιτιλίνα
ντὰ νὰ φάνα μπάρτζα κοΐγα
μπάρζα κοΐγα ζέτονβα τα
ντὰ μῆ ὅντο ζά ντυβέστα.*

*'Ιζβίρα βόντα στουντένα
ἰὸ τάσ γκόρα ζηλένα
ἰὸ τάσ βίσνα πλανίνα
ἰὸ πλανίνα ήμα γκρανίνα
ἰὸ γκρανίνα ήμα μπὲλ τουαντὶο
ἰὸ τουαντὶο ήμα νιβὲ λούντοι
Μάϊκα ή κέρκα σὲ λάρια
πούστιμε μάλε ντὰ βήτραμ
οτὸ τουούντους βέρβε ποὺ Ντρούμοντ*

*"Ακουσε ράδοι, ράδοι οε
η ἄκουσε τουούτζοι τουούτζοι οε
Τσέκαμε μάϊκο γκοντίνα.*

*'Ιοταντίνάκ μάμον ντὰ σε ψασέταιμ
νῆς τία βόντοι μάμον οτουντέροι
νῆς τία τρέβο μάμον ζηλένοι
νῆς τία σέρκοι ντυμπέλοι
τάμι σὺν νάντιοι μίλα μάμο
μώη λίμπιε σοὺς τριγούγκα
λιούμπα μάμον σὲ λιοῦμπε
Πραστένα μάμον ομινονβάΐα
λιοῦμπόφοκοι ντοῦμοι μάμον ομινονβάΐα
'Π νὰ μὲν τέσκον μάμον μῆ πάντε
η λιούτον μάμον πρικαλνάχ
Ντέβιτ γκοντίνοι ντὰ λέξε
σοὺς ολάμπικα μάμον ντὰ σὲ ποττήρα
κούμμαρ κοΐγιτσε μάμον ντὰ βιάβα
νὰ τιέστε μάμον μώρη ντὰ οὐζεργάβε
η πὰκ σοὺς μέρκα ντὰ σὲ κυρτόσα.*

*'Ακοῦστε ἀκοῦστε δικές μου φιλενάδες
έμένα ή μάνα μου μὲ ἔδιωξε ἀπὸ προξε-
[γηιάδες]
νὰ καλωσορίζῃ ἀπὸ μεζέδες
νὰ βγάζῃ
ζέρο σπίτι
ξένη μάνα, ξέρο πατέρα (ἐγνοσίται φὰ ἔχω
[εἰς τὸ μέλλον])*

*Ξυπόλιτη κολέλλα ποιάμι περνάσι
νὰ περάσῃ ώς τὴν ἄκρη
νὰ μαζέψῃ χώρο
νὰ ταΐσῃ γοργὸ ἄλογο
ιοῦ γαμβροῦ νὰ πάῃ
γὰ τὴν νύφη.*

*'Αγαβλήζει νερὸ κρόνο
καὶ σὲ κεῖτο τὸ βουνὸ τὸ πράσινο
καὶ σὲ κεῖτο τὸ ψηλὸ σῶρος
καὶ στὸ σῶρος ἔχει κῆπο
καὶ στὸν κῆπο ἔχει ἀσπρο ἀντίοκηρο
καὶ στὸ ἀντίοκηρο είραι δυὸ τρελλοὶ (νέοι)
Μάγα καὶ κόρη μιλοῦσαν
στείλε με μάνα νὰ ίδω
τί πολλοὶ περνάνε ἀπὸ τὸ Ντρούμι [το-
[ποθεοία]*

*"Αρ είναι δικοί μας, δικοί μας είναι
κι ἄρ είναι ξένοι, ξένοι είναι
περιμενέ με μάνα χρόνο.*

*Βγήκα μάγα νὰ κάρω μιὰ βόλτα
σὲ κεῖτα τὰ γερὰ μάνα τὰ κρίνα
σὲ κεῖτα τὰ χόρτα μάνα τὰ πράσινα
σὲ κεῖτες τὶς οκιές τὶς χονδρές·
ἔκει βρῆκα ἀγαπητή μου μάνα
τὸν δικό μου ἀγαπητικὸ μὲ ἄλλην
ἀγαπάει μάνα ἀγαπάει
δακτυλίδια μάνα ἀλλάζανε
ἔρωτικὲς κονβέντες ἀλλάζανε.
Καὶ ἐμένα βαρὺ μοῦ ἥλθε μάνα
καὶ ἀσχημα μάνα βλασφήμισα.
'Εννέα χρόνια νὰ πλαγιάζῃ
μὲ ἄχρι νὰ σιροζεσται
κοννούπι γιὺς ἀλογάκι νὰ καβαλικεύῃ.
Στὰ δέκα μάνα μου καὶ νὰ θεραπευθῇ
καὶ πάλι μὲ ἐμέγα νὰ καρῷ.*

Τραγούδια ἀδόμενα εἰς τὴν περιοχὴν Ἐδέσσης

Νέντο

Κυριακούλα

Νιόμπρο οὔτρο ἄμαιρι λίτσινα Νέντο
Ντάλ τι Μπόκ ριόμπρο μπρὲ γιαμπα-
/τζέτισε, ὥπ! ὥπ!

2.

Στό σει τόσυκο Νέντο μώρι πόνις φάνιλα
πόνε φάνιλα Νέντο ζὰ βότιτσα; ὥπ! ὥπ!

3.

Ντάλι τοέσμα νέμα Νέντο βόρι σέλιοφο
βόρι σέλιοφο Νέντο, κρᾶι σέλιοφο, ὥπ! ὥπ!

4.

Είμα λοῦντο, είμα μιλάντον κάκι τιὰ νέμα
ἀλλὰ σὰ γιὰ Τούρτσοι πομάρσαλι, ὥπ! ὥπ!
σοὺς ντέινσκα κράφ ἀ διμάρσαλι.

Καλὴ μέρα ἄμαιρι σμορφη Κυριακούλα (δις!)
“Ἄσ σου δώσῃ ὁ Θεὸς καλὸς μπρὲ ξένε,
ὤπ! ὤπ!”

Γιατὶ είσαι τόσο Κυριακούλα ὁρθινὴ¹
(πρωΐ σηκωμένη).
ὁρθινὴ Κυριακούλα γιὰ νεράκι:

Μήπως βρύση δὲν ἔχει Κυριακούλα μέσα²
(στὸ χωριό,
μέσα στὸ χωριό Κυριακούλα, στὴν ἀκρη³
/τοῦ χωριοῦ.

Αμάν Μπέγκοντ

Αμάν πρικονκάλε τέρκι πούσκι
Αμάν σὲ οὐντρέλον ἵ σὸν Μπέγκοντ
Αμάν λέβια στράνα νιέσοντον φάμου σίρ-
/τιστο
Κόγκα βιγγηνάλ τοικνάλ ἵ σὸν Μπέγκοντ
“Οἱ Ἀνιάροι” μότι πιονομάρι
ντέκα κὶ οὐσιάβαμ μότιο πούσκο πιοφλίκ;

2.

Αμάν νιέκα κὶ οὖστάβαμ μότιο πούσκο
/κουνάκ
σοῦ νιβανάϊσαι οὐνιάϊ;
Αμάν νιέκα κὶ οὖστάβαμ μότια μιλάντα
/ζένα;
μότια νιφόμπινι νιέτοα,
σιράτοι τὰ πάτοντι λισφαρλένι;

Αμάν Μπένης

Αμάν ἔκασαν ψιλὰ διλά (πολεμικά)
Αμάν κινπήθηκε καὶ ὁ γυιὸς τοῦ Μπένη
Αμάν στὴν ἀφιστεφὴ πλευρά, στὸ δεξὶ⁴
/δύμο (τὸ βόλι)
Οταν φύόναξε τοίριξε καὶ ὁ γυιὸς αὐτὸν
/τὴν καρδιὰ τοῦ Μπένη
Ω “Ἀνιάροι, δικοὶ μοι ἔχθροι.
ποῦ θ’ ἀφήσω τὸ δικό μοι τὸ ἔρημο
/τοιφλίκι;

Αμάν ποῦ θ’ ἀφήσω τὸ δικό μοι τὸ ἔρημο
μὲ τὰ δώδεκα δωμάτια;
Αμάν ποῦ θ’ ἀφήσω τὴν δική μοι νεαρὴ⁵
/σινγρο;
τὰ δικά μοι μικρούτοικα παιδιά,
δραγανὰ στὸν δρόμο πειαγμένα;

Μάρκο, Μάρκο

1.

*Ἄγντε μπρὸς Μάρκο, Μάρκο
Μάρκο καλειάντος
νις κὶ τὲ πάντα μέ αμπρὸς Μάρκο.*

2.

*Πρόσθιο ντὰ νὶ κάζεις
τὸν σιὸν πάλας Μάρκο
τὴν Τούρισκοι στονδόβι.*

3.

*Γιᾶς οἱ ἄ πάλαι μπρὸς Τούρισοι
μομα Ἰμίνια Τούρισοι
μότια πρέβια σεβντά.*

4.

*Νέοτον κὶ τὸ ρέτουμε Μάρκο
νὲ κὶ σαναλιούντις δῆγτε μπρὸς Μάρκο
τὸν ντὰ σὰ ποντούρισις.*

5.

*Νία κὶ τὸ κλάίμε Μάρκο
νάι μπάς Τούρισκον ἴμε
Ἔλι Ἀλήμα μπρὸς Μάρκο ἥλι Μεμέτ.*

6.

*Γιᾶς κὶ ἄ κράσταμ μπρὸς Τούρισοι
μομα Ἰμίνια
Γιᾶς κὶ μοῦ κλάνταμ μπρὸς Τούρισοι
νάι μιᾶς γκαούρισκον ἴμε
ἥλι Μαφία γιὰ μπρέ, ἥλι Ἀννα.*

*Ἄγντε μπρὸς Μάρκο, Μάρκο,
Μάρκο καλειάντε,
ἐμεῖς θὰ σὲ φωτήσωμε ἀμπρὸς Μάρκο.*

*Σωσιὰ (μὲ ελλιχρίνεια) νὰ μᾶς πῆς
σὺ τὸ γυρεύεις Μάρκο
σὲ τούρκικα μέρη.*

*Ἐγώ γυρεύω, μπρὸς Τούρισοι,
τὸ κοσίτοι Ἰμίνια, Τούρισοι,
τὴν δική μου πρώτη ἀγάπη.*

*Κάπι θὰ σοῦ ποῦμε Μάρκο,
δὲν θὰ θυμώσης, δῆγτε μπρὸς Μάρκο,
σὺ νὰ ἔκτινορισθῆς.*

*Ἐμεῖς θὰ σοῦ βάλωμε Μάρκο
δικό μας τούρκικο ὅνομα
ἢ Ἀλῆ, μπρὸς Μάρκο, ἢ Μεμέτ.*

*Ἐγώ θὰ τὴν βαπτίσω, μπρὸς Τούρισοι,
τὸ κοσίτοι Ἰμίνια
ἐγώ θὰ τῆς βάλω, μπρὸς Τούρισοι,
δικό μας ἑλληνικό ὅνομα
ἢ Μαφία, γιὰ μπρέ,ἢ Ἀννα.*

Μπόϊστ

*Μπόϊστ σὲ πρέβιστε γκόρα
βᾶ μπαλκάνουτι
ἴ οντιάμ σὲ βρέστε μλάντιε Καλετάν
— Νὰ πάτοντι γιᾶς στρέσιαλ μπλάντια χον-
/ μπαβίνισα
ἴ ὄτα μοὶ βέλε τίχο μοὶ γκοβόρρε
— Μλάγτιε καλετάν Μάρκο
οτὸ κὶ τὰ πίταμ γιᾶς πράβουν κὶ μοὶ κάζις
στὸ κὶ τὰ πίταμ;*

Πόλεμος

*Πόλεμος ἄρχισε ἐπάνω
στὰ δασώδῃ ὅρῃ
καὶ ἀπ' ἐκεῖ γύρισε νεαρὸς καλειάντος
— Στὸ δρόμο ἐγὼ ἀντάμωσα νέα δροσ-
/ φοΐλα
καὶ αὐτὴ μοῦ λέσι, λυπημένα μ² ἐρωτάει
— Νεαρὸς καλειάντε Μάρκο
δ, τι θὰ σὲ φωτήσω ἐγὼ ἀλήθεια θὰ μοῦ
/ λῆς,*

2.

—Πράβουν κὶ τὸ κάζιαμ μιλάντα
χονμπαβίτσα στὸ κὶ μὲ πύτας
—Τὸν ντάλι σὶ γκονυβίσιαλ ἔτιν πρόστι
[βόΐνικ;
νὰ ἵμι τον Στεφάν;
—Κακ νὲ σάμι γκονυβίσιαλ
μιλάντα χονμπαβίτσα
μόστια φύτα μπέσε
ἢ τὸ πρὶ μὲν πατνά.

3.

—Μλάτε Καλετάν Μάρκο
κάκβουν ντὰ πράβαμ γιάς;
ἢ γιάς κάσιε ιόνταμ
βὺφ νέκονι μαναστήρ.

—Τὴν ἀλήθεια θὰ σοῦ πῶ, νέα
δμορφούλα, ὅ,τι θὰ μὲ φωτήσῃς.
—Σὺ μήπως εἰδες ἔνα ἀπλὸ στρατιώτη
στὸ δρυμα Στέφανος;
—Πῶς δὲν τὸν εἶδα,
νέα δμορφούλα,
στὸ δικό μου τάγμα ἤταν
καὶ ἐκεῖνος κοντά μου ἔπεσε.

—Νεαρὴ καλετάνιε Μάρκο,
πῶς νὰ κάμω ἐγώ;
καὶ ἐγὼ θὰ πάω
μέσα σὲ κανένα μοναστήρι.

***Άσμα τῆς περιοχῆς Φλωρίνης.** *Απὸ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα.

Μπάμπο ἡ Ἀγά.

Γραῖα καὶ Ἀγᾶς.

Ζάστσο κὲ τὲ πόται μπάμπο
πράβο κὲ μοὶ κάζιε
νὰ κὲ μὲ ίζλαζης.

Γιὰ ὅ,τι σὲ φωτίσω, γιαγιά,
ἀλήθεια θὰ μοῦ πῆς,
νὰ μὴ μὲ ἐξαπατήσῃς.

2.

Πράβο κὲ τὴ κάζια ἄγα
νὲ κὲ τὲ ίζλαζα.

Τὴν ἀλήθεια θὰ σοῦ πῶ, ἀγᾶ μου,
δὲν θὰ σὲ γελάσω.

3.

Κόη βοηβόντη μπέα
ονόστην νὰ βετσέρα
ἄλη νιέντο Κόλο μπέσιε
ἄλη νιέντο Κώτσο.

Ποιοὶ βοεβόδαι ἥσαν (στὸ οπίτι τῆς)
ἀπόψε εἰς δεῖπνον
μήπως δὲ γέρο-Νικόλιας ἥτο,
μήπως δὲ γέρο-Κώτσος; (ἀμφότεροι κομι-
[τατζῆδες])

Νήτον νιέντο Κόλο μπέσιε
νήτον νιέντο Κώτσο
Τούκον ονόστη μπέα ἄγα
γκρισκιτε ἀντάροι.

Οὔτε δὲ γέρο-Νικόλιας ἥτο
οὔτε δὲ γέρο-Κώτσος,
ἀλλὰ ἀπόψε ἥσαν ἀγᾶ μουν
οἱ Ἑλληνες ἀντάροιαι.

4.

γκρισκιτε ἀντάροι ἄγα

Οἵ Ἑλληνες ἀντάροιαι, ἀγᾶ μουν, οἱ βασα-
εῖς τὴν φυλακήν.

μάτσονι ζατβοφνίτσοι.

[μιομένοι]

6.

Γλάβαταρ μου μπέσιε ἄγα
Γκέωργκ Βολάνη.

*Αρχηγός των ἥτο, ἀγᾶ μουν,
δὲ Γιάργος Βολάνης.

7.

*Κνήγα ναπιοάγια ἄγα
νὰ Παῦλο καπιντάν
Πούσκοι ντά μοῦ πούστοι
γκάρισκοι μαλιτζέρουι.*

*Γράμμα ἔγραφαν, ἀγᾶ μον,
στὸ Παῦλο Καπετάνιο (Παῦλο Ρακοβίτη),
δῆλα νὰ τοὺς στείλῃ,
ἔλληνικά μαλιτζέραια.*

Ο δῆλα φραγγής Γεώργιος Βολάνης μὲ 30 ἀντάρτας κατώρθωσε νά δραπετεύῃ ἀπό τὰς φυλακὰς Μοναστηρίου, ὅπου ἐκφρατεῖτο, μέσῳ ὑπονόμων (ῶς ὁ Γιάννης Ἀγιάννης τοῦ Οἰνηκά), ὁποῦ ή 'Ελληνικὴ 'Οργάνωσις ἔξηγόφασε τοὺς Τούρκους φρουρούς. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἄγνωστοι στολῆς καὶ ἀσποῖ κατέφυγαν εἰς γειτονικὸν χωριόν τοῦ Μοναστηρίου, ὅπου διενυκτέρευσαν, ἐλούσινησαν, ἔξωπλίσθησαν καὶ ἀνῆρθον πάλιν εἰς τὰ δόρη.

Τὸ δῆμα ἀκριβῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ ὃς ἄνω περιστατικόν, ὅπου ὁ ἐπικειμένος τῶν τουρκικῶν περιπόλων ἐρευνῶν ἐπληροφορήθη τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὅποιαν διενυκτέρευσαν καὶ ἡρώτησε παραπειστικῶς τὴν γφαῖαν ποῖοι βορβόδαι ἐδείπνησαν παρ' αὐτῇ, ἀναφέρον γνωστὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ ὅποια Βουλγάρων κομιτατήδων.

Η «βάβω», θιγεῖσα ἐκ τοῦ ὑπανιγμοῦ τοῦ ἀγᾶ, ἀποκαλύπτει μὲ ἔπαρσιν τὴν ἀλήθευσιν, στὶς ἐφιλοξένησεν "Ελληνας ἀντάρτας".

Τὸ γεγονός, στὶς φυγάδες καὶ καταζητούμενοι, ὁ Βολάνης καὶ οἱ σιμπολεμισταί του, ἐφιλοξενήθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν χωρικὴν οἰκίαν, ἔτυχον περιποιήσεων δαφιλῶν καὶ ἀποκαλοῦνται ὅποι τῆς «βάβω» «βασανισμένοι τῆς φυλακῆς» καὶ οὐχὶ ἄλλως πως, χαρακτηρίζει τὰ ἔλληνικά αἰσθήματά της.

Ἄσμα τοῦ χοροῦ.

Μακεντόνκα

Μακεδονοπούλα

1.

*Ἐντο μάλκο μόμισε νάοκολιε μοὶ ɔντεσιε
Τράμι τράμι τραλαλαλαμ
νάοκολιε μοὶ ɔντεσιε.*

*Μιὰ μακοή κολέλλα σιὸ σχολειὸ ἐπήγανε
τράμι τράμι...
στὸ σχολειὸ ἐπήγανε.*

2.

*Νάοκολιε μοὶ ɔντεσιε
σὸ κνήγα πότ μίσκα
τράμι τράμι τραλαλαλαμ
οὐ γνήγα πότ μίσκα.*

*Σιὸ σχολειὸ ἐπήγανε
μὲ βιβλίον ὅπο μάλης
τράμι...
μὲ βιβλίον ὅπο μάλης.*

3.

*Σὸ κνήγα πότ μίσκα
οὐ ντιβίτ τὰ πόγιας
τράμι τράμι...
οὐ ντιβίτ νὰ λόγιας.*

*Μὲ βιβλίον ὅπο μάλης
μὲ κασσετίνα σιὸ ζωνάρι της
τράμι...
μὲ κασσετίνα σιὸ ζωνάρι της.*

4.

*Σιὸ κνήγα μοῦ βέλη
ντὰ σὲ δσλομπόντ*

*Τὸ βιβλίον λέγει (γράφει)
ντὰ ἔλευθρωθῆ*

τράμ τράμ...
ντὰ σὲ δολομπόντ.

τράμ τράμ ..
νὰ ἐλευθερωθῆ.

5.

Ντὰ σὲ δολομπόντ
ζέλνα Μακεντόνια
ιράμ τράμ...
ζέλνα Μακεντόνια.

Νὰ ἐλευθερωθῆ
ἡ δύστυχη Μακεδονία
ιράμ τράμ...
ἡ δύστυχη Μακεδονία.

6.

Σέτε κραλιθίνη
πράβο μοῦ νιαντόνα
ιράμ τράμ...
πράβο μοῦ νιαντόνα

"Ολα τὰ βασίλεια (τὰ ἀνακτοβούλια)
δίκαιο τῆς δῶσαν (ἐνέκριναν)
ιράμ τράμ...
δίκαιο τῆς δῶσαν.

7.

Πράβο μοῦ νιαντόνα
ντὰ σὲ δολομπόντη
ιράμ τράμ...
ντὰ σὲ δολομπόντη.

Αίκαιο τῆς δῶσαν
νὰ ἐλευθερωθῆ
ιράμ τράμ...
νὰ ἐλευθερωθῆ.

8.

Ντὰ σὲ δολομπόντη
ζέλνα Μακεντόνια
ιράμ τράμ...
ζέλνα Μακεντόνια.

Νὰ ἐλευθερωθῆ
ἡ δύστυχη Μακεδονία
ιράμ τράμ...
ἡ δύστυχη Μακεδονία.

9.

Σάμο 'Ανωτάρια, πράβο νὲ μοῦ νιάντε
ντὰ σὲ δολομπόντη ζέλνα Μακεντόνια.

Μόνον ἡ Αδστιγία δίκαιο δὸν τῆς δίνει
(ἀφρεῖται)
νὰ ἐλευθερωθῆ ἡ δύστυχη Μακεδονία.

Τὸ ἄσμα τοῦτο, ἀδόμενον ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀναφέρεται εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Αὐτοκρούνγαρίας τοῦ Μέττερνιχ, ἀρνούμενων τὴν ἀπόδοσιν τῆς Μακεδονίας τοῖς τὴν μητέρᾳ Ἑλλάδᾳ, γνωστοῦ δόντος δὲ αὗτῇ ἔτρεφε ἵδια ὅνειρα διὰ τὸ καὶ εστώς τῶν Βαλκανίων, οὐσα ἐνεργῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Βουλγαρίας. Πιθανῶς τὸ πτωχὸν ἄσμα νὰ θρηνῇ διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἐθνομάρτυρος Ῥήγα Φεραίου, πιθανῶς διὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, πιθανῶς διὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Αὐτοκρούνγαρίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄσφαλῶς δῆμος δὲ ἐγχώριος πληθυσμὸς διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἄσματος φέγγει τοὺς Αὐτοκρατούς, οἱ δόποιοι ὑποστηρίζοντες ἐκ τοῦ ἐμπανοῦς τὰ βουλγαρικὰ κομιτᾶτα, ἀντέδρων εἰς τὴν ἀπελευθερωσιν τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετά τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἡ οὐσία τοῦ ἀνωτέρω ἄσματος εὑρίσκεται εἰς τὸ τελευταῖον δίστιχον. Τὸ παρόπονον τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ δὲν δλοκληροῦται βεβαίως, ἀλλὰ τοῦτο ἀσφαλῶς διὰ λόγους ἀσφαλείας προσωπικῆς, καθ' ὃ ἀδόμενον εἰς ἐχθρικὸν περιβάλλον Τούρκων καὶ Βουλγάρων κομιτατζήδων, φίλα φρονούντων πρὸς τοὺς Αὐτοκρατούς.

Ἀντίθετος ἔρμηνεία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοῦῃ ποτὲ εἰς τὸ ἄσμα, γνωστῆς οὕσης τῆς αὐτοκρατορίας πολιτικῆς κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑ ΓΕΡΜΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Τὸ παρακάτω τραγούνδι τὸ τραγουδοῦσαν ἄλλοτε τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου τὴν πρώτη Μαρτίου κάθε χρόνο. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸ σχολεῖο δὲ λειτουργοῦσε. Οἱ μαθηταὶ ἐπιφέρουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἕνα ξύλινο πουλὶ καὶ τὸ κάρφωναν στὸ ἄκρο ἐνὸς μακροῦ ξύλου. Ἐνας μαθητὴς κρατοῦσε τὸ ξύλο μὲ τὸ πουλὶ ψηλὰ καὶ τὰ ἄλλα τὰ παιδιὰ ἀκολουθοῦσαν κι δλα μαζὶ γύριζαν στὸ χωριό καὶ τραγουδοῦσαν. Τέτοια πουλιά ὑπάρχουν στὴν ἐκκλησία καὶ μάλιστα ἐπάνω στὸ τέμπλο καὶ φαίνεται πῶς συμβολίζουν τὸ "Ἄγιο Πνεῦμα". Ἐδῶ στὸ ἔθιμο αὐτὸ συμβολίζει τὴν χειλόνα. Τὸ ξύλο μὲ τὴ χελιδόνα τὸ ἐπιφέρει συνήθως ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, στὸ σπίτι τοῦ δποίου πήγαιναν, καὶ τὸ διηγόνυμε σέ γωνίες καὶ ἀκρες τοῦ σπιτιοῦ, σὲ μέρη δηλ. ποὺ συνηθίζουν οἱ χειλιδόνες νὰ χτίζουν τὶς φωλιές των.

Τὰ παιδιὰ γύριζαν ἔτσι στὰ σπίτια καὶ μάζευναν ἀβγὰ καὶ λεφτά. Ἀφοῦ τελείωναν τὸ γύρισμα στὸ χωριό, ἐπέστρεψαν στὸ σχολεῖο καὶ τὰ μὲν ἀβγὰ τὰ παιρνε ὁ δάσκαλος, τὰ δὲ χρήματα τὰ μοιράζονταν οἱ μαθηταί.

Τὸ τραγούνδι ποὺ τραγουδοῦσαν

<i>Mάρτι, Μάρτι μον καλέ, κὶ Φλιβάρι, Φλιβαρό, πόσονν δόπον(r) ἔδειρις κι' ἔμαθες τὰ γράμματα, ὅ γράμματα οπονδάγματα, τοῦ Θιοῦ τὰ πράγματα· ἄνθρουπονς ἀγράμματονς ξύλουν(r) ἀπελέκητον.</i>	<i>νὰ (γ)ιννάγ, νὰ κ(λ)ουσοάγ κὶ νὰ βγάζῃ κὶ πουλιά. 15 Μέσα ηλιος κὶ χαρά, δξον γύλλονς, πόντικας, κὶ τώρα κὶ τὸν χρόνον (κι) τοὺν ἄλλονν παραπάρον.</i>
<i>Τοίμ, τοίμ, δάσκαλι, 10 τοίμ, τοίμ, πουρδάσκαλι, τι γνέβι ὁν δάσκαλονς; "Ορνιθα κὶ πένδ' ἀβγά,</i>	<i>Χιλιδόνα πέρασι(r) 20 ἀποὺ Μαύρη θάλασσα, ἐκατοι(r) κὶ λάλησι(r) πύργιουν ιθιμέλιονσι(r).</i>
	<i>Τοίμ, τοίμ, δάσκαλι, κ.τ.λ.</i>

1 Στὴν ἀρχὴ ὡς τὰ μέσα περίπου τοῦ δέκατου ἔνατου αἰώνα ὡς σχολεῖο χρησιμοποιοῦνταν τὸ κελλὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ παιδιὰ διδάσκονταν τὴν ὀκτώηχο (τοὺ φτουνήχ').

Στίχ. 3 - 4 πόσονν δόπον(v) ἔδειρις
κι ἔμαθις τὰ γράμματα :
πόσον τόπον ἐτρεξες, σὲ πόσες χῶρες πῆγες κι ἔμαθες τὰ γράμματα, τὴ σοφία.

Στίχ. 8 πρόφερε καλύπτον(v).

Στίχ. 9 - 10 τοίμ: εἶναι τὸ χτύπημα τοῦ πτηνοῦ μὲ τὸ ράμφος, τὸ τσίμπιμα.

Στίχ. 10 πουρδάσκαλι, ἀντὶ πορδάσκαλε, πορδοδάσκαλε ἀνομοίωση.

Στίχ. 22 πύργιουν ιθιμέλιονσι(v)
ἀντὶ πύργον ἐθιμέλιωσε ἐπειδὴ δ πολὺς λαὸς μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου δὲν καταλάβαινε καλὺ τὴν ἔννοια τῆς φράσεως αὐτῆς καὶ μάλιστα τῆς λέξεως πύργον, τὰ μπέρδεψε, παρεμόρφωσε τὴ φράση σὲ πύργιουν ιθιμέλιονσι(v).

Τὸ παραπάνω ποίημα εἶναι ἔνα χελιδόνισμα. Υπάρχουν πολλές παραλλαγές τέτοιων ποιημάτων, ποὺ παρουσιάζουν πολλές διμοιότητες καὶ φάλλονται σὲ πολλὰ μέρη. Ἡ ἀρχὴ τῶν ποιημάτων αὐτῶν ἀνάγεται στοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐνα τέτοιο ποίημα μᾶς διέσωσε δὲ Ἀθήναιος (II 60)!

Ἡ χελιδόνα, ποὺ κάμνει τὴν ἐμφάνιση τῆς ὑστεροῦ ἀπὸ μαρφόχρονη ἀποδημίᾳ τὸ μῆνα Μάρτη καὶ τῆς δύοις σύμβολο περιάγεται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου, θεωρεῖται καλὸς οἰωνός· ἐλπίζομε πῶς τὸ πουλὶ αὐτὸῦ θὰ μᾶς εἶναι ἄγγελος, θὰ μᾶς φέρῃ εὐτυχία καὶ χαρά. Γι' αὐτὸῦ καὶ πιστεύεται πῶς εἶναι ἴερο καὶ δὲν καταδίκεται καὶ δὲν κακοποιεῖται, ὅπως τὰ ἄλλα πτηνά. Πολλοὶ ἀσμενίζουν νὰ φιλοξενοῦν χελιδόνια· εὐχαριστοῦνται καὶ τὸ θεωροῦν καλὸν νὰ ἔρχωνται τὰ χελιδόνια καὶ νὰ χτίζουν τις φωλιές τους στὰ σπίτια τους.

Ἡ πρώτη στροφὴ ἀναφέρεται στὰ γράμματα. Τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἐγκωμιάζουν τὴ σπουδαιότητα καὶ τὴ σημασία τῶν γραμμάτων.

Στὴ δεύτερη στροφὴ, στὴν ἐπιφύλο, ἔχουμε ἔνα χαδακτηρισμὸ τοῦ δάσκαλου καὶ τὰ φιλοδωρήματά του· ἐπίσης σ' αὐτὴν ἐκφράζονται καὶ εὐχές. Δῶρα, ποὺ συνήθιζαν νὰ τοῦ δίνουν, ἥταν κόττες, ἀβγά, πίττες, φρούτα, κρασί, κρέας, ίδιως χοιρινό, λουκάνικα κ.τ.λ.².

Οἱ πλεῖστοι στίχοι τοῦ ἄσματος εἶναι ἐπτασύλλαβοι καταληκτικοί καὶ προηγεῖται στὸν πόδα ἡ θέση, ἔχουν δηλ. μέτρο τροχαῖκό.

ΧΡΙΣΤΟΣ Γ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Γυμνασιάρχης

¹ Βλ. Σ τί λ. π. Κνοιακίδον, 'Ελλην. Λαογραφία μέρ. Α', σελ. 32-34.

² "Ακουσα, ὅταν ἡμον παιδί, γέρους, ποὺ διηγοῦνταν γιὰ τὸ δάσκαλό τους, ποὺ λέγονταν, νομίζω, Κουρέλλας καὶ κατάγονταν ἀπὸ τοὺς Λονπιάκους Καστορίας —νῦν Δισπηλιό—, πῶς ἔκαμνε καὶ διποχρέωνε τοὺς μαθητάς του νὰ τοῦ πιγαίνουν φιλοδωρήματα. Μὲ σηκωμένη τὴ βέργα καλοῦσε ἔνα-ἔνα μαθητὴν ἀπαντήσῃ στὴν ἐρώτησή του: «τί γυρεῖς; οὐ δάσκαλους»· ἀν ἡ ἀπάντηση τοῦ μαθητῆ δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε, κατέβαζε τὴ ράβδο καὶ τὸν κτυποῦσε ἐλαφρὰ προφέροντας τό: «δὲν τὸ βρήκες». Ἐπειτα ρωτούσε ἄλλον μαθητή. "Δγ τοῦ δεύτερου η ἀπάντηση τὸν εὐχαριστοῦσε, διότι ἀπαντοῦσε π.χ. πὼς ὁ δάσκαλος γυρεύει μιὰ πίττα, τότε κατέβαζε πάλι τὴ βέργα, τὸν κτυποῦσε μαλακά, ἀλλὰ τὸν ἀνεκήγουσσε ἄξιο καὶ διμάδα μαθητῶν μὲ φωνές ἄξιος! ἄξιος! καὶ μποβιστάζοντας πολλές φορὲς μὲ τὰ χέρια τὸν συνώδευε μᾶς τὸ σπίτι του.